

L'ARQUEOLOGIA SUBAQUÀTICA I ELS CLUBS ESPORTIUS DE BUSSEIG. UNA ASSIGNATURA PENDENT.

Per poder analitzar correctament el moment en el que ens trobem actualment, proposo remuntar-nos a començaments dels anys 60 del passat segle XX, concretament al III Congrés Internacional d'Arqueologia Marítima que es va celebrar a Barcelona al 1961, on hi van participar eminents arqueòlegs del moment com F. Benoit, E. Ripoll o N. Lamboglia. Farem una breu ullada a les interessants propostes que van sorgir d'aquella reunió que pretenia establir les bases per a la nova activitat que estava germinant a l'estat espanyol. El context científic era, llavors, de clar d'optimisme i de grans esperances motivades pel desenvolupament metodològic i tècnic de la novíssima arqueologia subaquàtica. Per una banda, es van realitzar els primers assajos per donar el pas definitiu de la simple recuperació de materials arqueològics a introduir sistemàticament una metodologia científica, es tenia l'esperança que l'evolució de arqueologia subaquàtica seria imparable. Paral·lelament, el desenvolupament de l'escafandra autònoma donava grans expectatives a aquest impuls científic, ja que permetia l'accés a les profunditats d'una forma molt més senzilla, segura i universal.

De les propostes que van sortir d'aquest congrés de Barcelona, tres van ser claus per al definitiu desenvolupament d'aquesta disciplina arqueològica a l'estat espanyol durant la segona meitat del segle XX.

Per una banda, es va votar la proposta de crear centres dedicats íntegrament als estudis arqueològics subaquàtics de caràcter permanent i vinculats a les

FEDERACIÓ CATALANA D'ACTIVITATS SUBAQUÀTIQUES

Moll de la Vela, 1 (ZONA FÒRUM)
08930 SANT ADRIÀ DE BESÒS
Tel. 93-356 05 43
Fax: 93-356 30 73
Email: FEDDAS@suport.org

administracions públiques. En segon lloc, es va detectar la necessitat d'armar una nau dependent de les administracions públiques, destinada exclusivament a les "exploracions arqueològiques submarines" com a laboratori flotant. I, en tercer lloc, es va destacar la necessitat de treballar en la difusió i col·laboració entre els centres d'arqueologia i els submarinistes esportius amb l'objectiu d'extendre el principi que la recuperació de peces arqueològiques *per se* no tenia sentit si no s'estudiava el jaciment com a un conjunt total.

Van haver de passar més de vint anys d'aquelles propostes per poder posar la primera pedra sobre el primer punt. D'aquesta forma, l'any 1982, després de diferents experiències amb els patronats d'excavacions arqueològiques, es va crear el *Museo y Centro Nacional de Investigaciones Arqueológicas Submarinas* a Cartagena. Amb el traspàs de competències en matèria de patrimoni arqueològic a Catalunya, es va aconseguir aquest objectiu; primerament, al 1981 amb la creació d'un departament a Girona específicament dedicat a l'arqueologia subaquàtica i, finalment, al 1992 amb la creació del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya.

Més de trenta anys van caldre per poder comptar amb un vaixell equipat i dedicat exclusivament a les investigacions arqueològiques subaquàtiques. Cal destacar que el *Thetis*, propietat de la Generalitat de Catalunya, és l'únic vaixell amb aquestes característiques a tot l'estat encara avui en dia.

Pot semblar massa temps per assolir aquestes dues fites, però gràcies a la determinació (majoritàriament individual) s'ha pogut posar remei a aquest endarreriment científic que patia l'estat espanyol. El desenvolupament ha estat desigual i amb diferents ritmes entre les comunitats autònomes, però, afortunadament, tant la formació universitària teòrica com la pràctica, així com

FEDERACIÓ CATALANA D'ACTIVITATS SUBAQUÀTIQUES

Moll de la Vela, 1 (ZONA FÒRUM)
08930 SANT ADRIÀ DE BESÒS
Tel. 93-356 05 43
Fax: 93-356 30 73
Email: FECDAS@suport.org

la participació en els diferents projectes científics ha estat transversal entre les comunitats autònomes amb centres d'arqueologia subaquàtica. D'aquesta forma, s'ha creat una borsa d'arqueòlegs i arqueòlogues vinguts/des d'arreu i capacitats/des per poder desenvolupar la metodologia arqueològica en jaciments subaquàtics, tot entenent la problemàtica específica que comporten aquestes condicions metodològiques, físiques i legals.

Semblen molts anys els que han calgut per assolir els dos primers objectius extrets del congrés de Barcelona, però no és res comparat amb el que, de moment, no s'ha aconseguit, gairebé cinquanta anys després d'aquest congrés: la relació estable i coordinada entre les institucions científiques i els clubs esportius de submarinisme.

Tot i que s'han endegat diferents campanyes de sensibilització i aproximació per apropar les relacions entre els submarinistes esportius i els centres d'arqueologia subaquàtica, encara avui en dia, existeix un gran abisme entre aquests dos protagonistes que han de conviure a les profunditats del nostre litoral. Uns desconeixen la feina i els objectius que es desenvolupen a partir de la restes materials aparegudes sota les aigües; els altres simplement no han fet l'esforç suficient per difondre la nostra feina.

Seria presumptuós voler solucionar de cop aquest problema tan enquistat. Però és la voluntat, a partir d'una forta determinació, la de poder fixar la primera pedra d'aquesta col·laboració entre el **Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya (CASC)** i els clubs esportius amb la creació del nou **departament de Protecció del Patrimoni Arqueològic Subaquàtic** dins de la Federació d'Activitats Subaquàtiques de Catalunya (FECDAS). L'objectiu és, a més, que

FEDERACIÓ CATALANA D'ACTIVITATS SUBAQUÀTIQUES

Moll de la Vela, 1 (ZONA FÒRUM)
08930 SANT ADRIÀ DE BESÒS
Tel. 93-356 05 43
Fax: 93-356 30 73
Email: FECDAS@suport.org

aquesta relació sigui sòlida i permanent, superant els contactes puntuals entre aquests dos protagonistes.

El nom triat per al departament no és casual i pretén ser coherent i afirmar la voluntat d'aquesta, evitant, així, possibles confusions que es podrien derivar si es denominés simplement "Departament d'Arqueologia Subaquàtica". En el món anglosaxó, i cada cop més al Mediterrani, es dona molt sovint la circumstància que alguns clubs esportius ofereixen cursos teòrics i pràctics en arqueologia subaquàtica per a aficionats. Nosaltres creiem fermament que aquesta formació l'han de donar les universitats, les úniques que estan capacitades per formar arqueòlegs i arqueòlogues competents en la matèria i capaços d'assumir les responsabilitats que comporta una excavació arqueològica. Per això, no considerem que sigui competència del nou departament formar els escafandristes i sí, en canvi, informar.

Un dels objectius d'aquest nou departament és, en efecte, la de conscienciar els i les submarinistes esportius/ves sobre la fragilitat del nostre patrimoni arqueològic submergit. Les diferents amenaces que pateixen els jaciments subaquàtics: espoli, obres públiques incontrolades, pesca d'arrossegament, etc. fan que, dels més de 800 jaciments subaquàtics documentats a Catalunya pràcticament cap s'hagi conservat inalterat per la recent acció humana. Això, com és obvi, representa un greu inconvenient per entendre el nostre passat i escriure la nostra història.

Per aquesta raó, es proposa la participació activa dels federats i federades en la defensa del patrimoni arqueològic subaquàtic en tres fronts concrets. Per una banda, alertant de possibles actes contra el patrimoni arqueològic, per la qual cosa es facilitaran les vies més àgils per contactar amb els responsables de la

FEDERACIÓ CATALANA D'ACTIVITATS SUBAQUÀTIQUES

Moll de la Vela, 1 (ZONA FÒRUM)
08930 SANT ADRIÀ DE BESÒS
Tel. 93-356 05 43
Fax: 93-356 30 73
Email: FEDDAS@suport.org

protecció directa d'aquest patrimoni. Per altra banda, participant activament en l'elaboració de la Carta Arqueològica Subaquàtica de Catalunya portada a terme pel CASC. Finalment, fomentant altres iniciatives de protecció del patrimoni a nivell més local, involucrant els respectius ajuntaments i altres administracions públiques en la salvaguarda de les restes arqueològiques a les seves costes.

Per tot això, considerem que la informació i les activitats pràctiques seran les eines bàsiques per poder desenvolupar aquests objectius. Els procediments que s'han plantejat són una sèrie de xerrades que donaran les pautes per conèixer quina és la feina dels arqueòlegs subaquàtics, com es fa història a partir de les restes arqueològiques, quines són i com funcionen les institucions que es dediquen a l'arqueologia subaquàtica al nostre país, el marc legal, etc. Aquestes xerrades, quedaran complementades amb la projecció periòdica de documentals, visites guiades als magatzems i laboratoris dels centres d'arqueologia, museus, etc.

Totes aquestes activitats tindran com a objectiu vehicular el coneixement cap a la comprensió d'un jaciment subaquàtic que es visitarà *in situ* durant el seu procés d'excavació. D'aquesta forma, cada any es triarà un bloc temàtic a desenvolupar per entendre el jaciment a visitar i el seu context històric.

Igualment, es crearà un espai web on recollir periòdicament les notícies relacionades amb l'arqueologia subaquàtica, calendari d'activitats, protocol d'actuació en cas de trobar restes arqueològiques, propostes dels federats, etc.

Així mateix, el nou departament mantindrà una estreta relació amb altres seccions de FEDDAS per tal de desenvolupar activitats conjuntes.

FEDERACIÓ CATALANA D'ACTIVITATS SUBAQUÀTIQUES

Moll de la Vela, 1 (ZONA FÒRUM)
08930 SANT ADRIÀ DE BESÒS
Tel. 93-356 05 43
Fax: 93-356 30 73
Email: FECDAS@suport.org

Concretament, esperem que, fruit de la col·laboració amb la secció Video-Sub, es puguin elaborar una sèrie de documentals que facilitin la comprensió dels estudis arqueològics subaquàtics així com reflectir la participació dels federats en la localització dels jaciments arqueològics i l'elaboració de la Carta Arqueològica Subaquàtica de Catalunya.

Així doncs, esperem que aquesta experiència es consolidi i que, entre tots i totes, col·laborem plegats jugant cadascú el nostre respectiu paper en la defensa i protecció del patrimoni històric de tots nosaltres. Una sòlida relació i una estreta cooperació entre els clubs esportius i els centres d'arqueologia subaquàtica serà la clau per posar fre a tantes dècades de viure d'esquenes a la nostra història submergida. Entre tots i totes podrem posar, finalment, el colofó a les propostes que van sorgir, ja fa mig segle, al Congrés de Barcelona.

Carles Aguilar

Responsable del departament de Protecció
del Patrimoni Arqueològic Subaquàtic

arqueologia@fecdas.cat

<http://www.fecdas.cat>